

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Арабаджи Тимура Дмитровича «Формування готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Актуальність обраної теми. Важливим компонентом професійної підготовки фахівців є формування у них готовності до професійного самовизначення. Кожна спеціальність має свої особливі компоненти, які характеризують можливості особистості до виконання на належному рівні своїх професійних обов'язків. Разом з тим, у професійній підготовці фахівців можуть бути декілька напрямків, що пов'язані з позанавчальною діяльністю і які займають значну частину вільного часу. Часто такий вид діяльності особистості дуже сильно відрізняється від характеристик майбутньої професії і може провадитись на високому професійному рівні. Серед таких видів діяльності виділяється заняття спортом на професійному рівні. Однак, разом з перевагами, така діяльність несе у собі і певні ризики, що пов'язані з неготовністю спортсменів до вибору майбутньої професії. Вирішенням цієї проблеми може бути цілеспрямоване формування у них готовності до професійного самовизначення у відповідності до їх уподобань та здібностей. Із огляду на це, дослідження є актуальним і своєчасним.

Про актуальність дослідження свідчить факт його виконання відповідно до теми науково-дослідної роботи Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» за темами «Розробка методології розвитку лідерського потенціалу національної гуманітарно-технічної та управлінської еліти в інформаційному суспільстві» (державний номер реєстрації 0115U000520), «Формування готовності у спортсменів до самовизначення після закінчення спортивної кар'єри» (державний номер реєстрації 0117U004895).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки і рекомендації сформульовані достатньою мірою та обґрунтовані експериментальними даними відповідно до мети й завдань дослідження. Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечується тривалістю експерименту та достатньою кількістю учасників і використанням сучасних методів, що відповідають вимогам метрології. Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю методів, мети та завдань дослідження, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу, коректністю статистичної обробки даних. Робота містить достатню кількість цифрового і графічного матеріалу, який оформлений належним чином. Все це уможливує наочне уявлення про отримані результати.

Стиль та мова дисертації. Дисертація написана методично грамотно, орфографічно та стилістично витримана на високому рівні.

Зміст автореферату повністю відображає результати основного дослідження, представленого у дисертаційній роботі.

Мета роботи спрямована на підвищення рівня сформованості готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри.

Завдання дослідження конкретні і відповідають поставленій меті.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в обґрунтовані і розробці технології, що забезпечує формування у спортсменів значущих професійних мотивів, інтересів, намірів щодо вибору професії як у спортивній сфері, так і в іншій професійній діяльності.

У роботі показано можливості розвитку саморефлексії та комплексу практичних умінь, інваріантних різним видам майбутньої професійної діяльності.

№ 107-38/40
Відд. ДЗ. 2017/17

Практичне значення роботи полягає у розробці та впровадженні у професійну підготовку спортсменів у школах вищої спортивної майстерності технології формування їхньої готовності до професійного самовизначення після закінчення спортивної кар'єри; авторського спецкурсу «Професійне самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри».

Результати дослідження впроваджено в процес професійної підготовки спортсменів Комунального закладу «Школа вищої спортивної майстерності» (довідка № 171 від 14.05.2015 р.), Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (довідка № 66-04/21 від 09.10.2014 р.), Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» (довідка № 362 від 12.06.2014 р.), Харківської державної академії фізичної культури (довідка № 530 від 27.05.2014 р.).

Апробація результатів дослідження. Результати проведених досліджень були повідомлені та обговорені на вітчизняних та закордонних наукових конференціях.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (256 найменувань, із них 6 – іноземною мовою). Робота містить 14 таблиць, 6 рисунків, 12 додатків (на 32 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 256 сторінок, із них основного тексту – 199 сторінок.

У вступі дисертації автором обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів та особистий внесок здобувача; визначено сферу апробації результатів дослідження; зазначено науковий доробок автора за темою дисертації.

У першому розділі – «Теоретичні засади формування готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри» автором обґрунтовано завдання формування і структурні компоненти готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри. Заслуговують на увагу схеми (рис. 1.1., 1.2, 1.3 с. 77, 83, 92 дисертації), які наочно представляють авторське бачення вирішення поставлених завдань.

Автор на підставі аналізу даних літератури доходить висновку про те, що структурними компонентами готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри є: мотиваційний, когнітивно-рефлексивний, діяльнісний. Ці компоненти передбачають можливість їх реалізації як у професіях, пов'язаних з подальшою спортивною діяльністю, так і в інших сферах професійної діяльності.

У другому розділі – «Педагогічна технологія формування готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри» – розроблено поетапну технологію формування готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри.

Автор зазначає, що технологія формування готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри реалізується за мотиваційно-смісловим, інформаційно-орієнтовним та аналітично-дієвим етапами. Заслуговує на увагу виділення найбільш значущих компонентів спортивної діяльності та напрямів їх використання у майбутній діяльності після завершення кар'єри у спорті. Це насамперед, уміння ставити та досягати професійних цілей з визначенням напрямів роботи та конкретних заходів.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка розробленої технології формування готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри» – розкрито основні питання організації та проведення педагогічного експерименту, представлено його якісні і кількісні результати.

Автор виділяє отримані у спортивній діяльності якості, які в подальшому допоможуть спортсменам досягти успіху в будь-якій справі і будь-якій професії. Серед

них особливо виділяються прояв працьовитості та сили волі і дисциплінованість. Зазначається, що розвиток цих якостей є недостатнім для формування готовності спортсмена до нового професійного самовизначення.

Автором показано та охарактеризовано отримані у експерименті критерії і рівні сформованості готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри. Доведена необхідність цілеспрямованого формування готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри.

Отже, представлена дисертаційна робота свідчить про те, що науково обгрунтовані й розроблені напрями сформованості готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри дозволяють виявити і вирішити проблемні питання вибору ними подальшого виду діяльності і тим самим сприяти їх соціалізації у суспільне середовище, а також знизити ризики невизначеності подальшого життя.

Робота має переваги над існуючими аналогами в контексті авторських підходів до рішення найскладнішої й найважчої у житті професійного спортсмена проблеми переходу своєрідного рубежу між одним та іншим способом його особистісного і суспільного буття.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, слід зазначити певні дискусійні положення і недоліки:

- 1) По тексту у дужках наводяться посилання на довгий список джерел, що ускладнює сприйняття матеріалу (с. 14, 109 та інш. дисертації).
- 2) На сторінка 99-101 наведено досягнення відомих спортсменів. Бажано додати одного з небагатьох висококваліфікованих спортсменів – харків'янина Запорожанова В.О., який досяг успіхів у різних видах діяльності: спортивній (призер першості СРСР зі стрибків з жердиною); тренерській (заслужений тренер УСССР, тренер відомого спортсмена - учасника п'яти Олімпіад Ігоря Тер-Ованесяна), науковій (доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи КІФК) і управлінській діяльності (працював у декількох країнах Світу над створенням центрів підготовки спортсменів, а останні більше 20 років – у Польщі).
- 3) На с. 193-194 дисертації наведено алгоритм розрахунків результатів дослідження, який можна було б замінити посиланням на використане джерело і зазначити про програму статистичної обробки даних (дисперсійний аналіз, про який наголошено на с.8 дисертації). Також до таблиць статистичної обробки результатів дослідження (таблиця 3.4., с. 171 дисертації; таблиці 3.6-3.9, с. 188-191 дисертації) бажано додати показники, що є характерними при використанні дисперсійного аналізу.
- 4) Потребує пояснення інформація про особливості організації роботи групи спортсменів над завданнями при використанні методу проектів (с. 120-121 дисертації).
- 5) Серед характерних рис спортивної діяльності не зазначена антиципація. Ця якість є характерною рисою незначної кількості висококваліфікованих спортсменів, які тривалий час (більше 10-15 років) займаються спортом. Наявність саме цієї якості може бути перенесена на інші види діяльності і, особливо, у екстремальних ситуаціях, що пов'язані з майбутньою професією.
- 6) Бажано більше уваги приділити рішенню проблеми розвитку умінь спортсмена вести бесіду, висловлювати свої думки і аналізувати різні ситуації і не тільки у спорті.
- 7) Дати пояснення щодо скорочень у таблиці «Узагальнені результати експериментальної роботи» (с. 13 автореферату).

Однак, висловлені зауваження не знижують наукової цінності проведеного дослідження.

Висновок

Дисертаційна робота Арабаджи Тимура Дмитровича «Формування готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри» є завершеним, цілісним, самостійним дослідженням, яке відповідає вимогам п. п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), і дає підстави для присудження її автору наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
кафедри теорії і методики фізичного
виховання та оздоровчої лікувальної
фізичної культури Харківського
національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди

С. С. Єрмаков

